

Competënzes ala fin dl 1. biennium

- La studënta, le studënt é buna/bun da
- capí y tó sò te na manira critica le contignü, la minunga, le punt d'odüda y la mentalité de chi che baia
- espone tla discusciun minunghes y sentimënc te manires desferëntes, reagí tla dërta mosöra sön les osservaziuns de d'atri, argumenté y defëne punc d'odüda
- lí i tesć cun espresciun, capí le contignü d'informaziun y ince la mentalité di auturs, imparan da aprijé le valor artistich de n test y conscidran la letöra na fontana por l'arichimënt personal
- scrí sorts desvalies de tesć adoran n lingaz spezifich y gramaticalmënter dërt
- confronté le ladin te súa fonetica, súa morfologia, te so lessich y te súa sintassa cun d'atri lingac
- capí la cultura y la realté ladina y la interpreté

	Abilités	Conescënzes	Argomënc / Contegnüs	Indicaziuns metodologiches y didatiches – Materiai – Media – Strumënc	Tematiches interdisciplinares – Referimënc – Injuntas personales
Ascuté	ascuté cun atenziun, individué i punc essenziai, tó sò informaziuns tl detail	tecnicas de comprenjiun de tesć	cosses da vigni de argomënc desvalis	fá comentars sura le contignü, se basan sön le titul ti lascé aldí chisc ales/ai compaignes/compaigns, che tol apunc	tl mëteman de n'ativité él bun ativé le savëi che la/le scolara/scolar á bele

	capí l'intenziun dla conversaziun, jí ite ti sentimënc dles/di interlocutores/s, confronté opiniuns y punc d'odüda	carateristiches dles formes de discusciun y de formes d'argumentaziun	argomënc desvalis: i parcs naturai tla Ladinia, i secui scürs dl'Eté da Mez, le Gran Bracun, les mineores de Fursil, le ciastel d'Andrac, la leteratöra tla Val Badia y publicaziuns importantes dla Ladinia val'discusciun tuta dai media	lauré fora la posiziun, l'ideologia, le carater de na porsona che tol pert a n dialogh confronté les porsones da de plü punc de odüda	la/le scolara/scolar dess se ausé da avëi paziënza y da ascuté sö avisa ci che n ater o n'atra á da dí.
Baié	ester bugn da manajé plü sorts de situaziuns de conversaziun y jí ite aladô sön les/i interlocutores/s	formes de dialogh y d'interaziun, regoles y strategies dl baié	contignüs aladô dl interés dles/di scolares/scolars de vigni sort de materiai, ince bele adorá cun val'ater fin language village: la botëga, le reception	analisé na situaziun, le cheder dla situaziun simulé n dialogh formal y informal mëte a confrunt le lingaz di dialogs	ester bugn da desfarenzié i registri dl ladin proiet language village cun les atres materies linguistiches

	baié te na manira lèdia, tlera y articulada, adoré n lessich nèt	formulaziuns strotorades y elemënc tipicamënter ladins	argomënc che reverda la cultura ladina publicaziuns, ince digitales etimologies, toponims, parores imprestades, neologisms	chirí fora n argomënt che plej arjigné ca n pice discours te n ladin lauré fora dër avisa	alzé fora le lessich y les formulaziuns tipiches dl ladin y ciaré da adoré chisc elemënc plü gonot
	anuzé de plü tecniches dl baié tla presentaziun	tecniches de presentaziun	tesc de atualité fora dla stampa: > La Usc di Ladins > Gana	porvé fora de plü elemënc sciöche: domandes retoriches sorts de strotöres • suport tres ilustraziuns	ester bugn da mëte a jí n dialog olache l'interlocutura/interlocutur ascutes sö plü saurí
Lí y jí ite sön tesc	a) lí cun intonaziun, b) lí surafora y c) lí te na manira seletiva	tecniches de letöra	tesc informatifs, por lí-capí	simulé da lí dant a n publich: sëra leterara, Trail ... simulé da ester na/n locutura/locutur dl notiziar ladin che ciafa l'ultimo momënt na notizia importante y de messëi la trá adöm o chirí na informaziun specifica laíte	s'eserzité inant tla letöra dadalt-espessiva y tla letöra chita-asvelta
	porvé fora y adoré tecniches por se recordé plü saurí	aiüc por se recordé plü saurí	tesc desvalis de auturs, scriturs y poec suradöt dla Val Badia, mo ince da atres valades ladines	lí debota y ciaré da se recordé les informaziuns plü importantes adöm a n/na partner scrí fora les parores plü importantes de vigni paragraf	lauré adöm a n/na partner y ciaré da capí deboriada le test

	analisé elemënc tl test, tó informaziuns fora de tesć desvalies y les lauré fora	strategies por capí y lauré fora tesć	usanzas y tradiziuns da inlaota	inrescí ci tradiziuns y ci usanzas che fajô fora la vita da zacan tles valades ladines inrescí ci che al gnô mangé inalôta lauré fora val'menü che respidlëia la cultura ladina	lauré fora le tema dl alimentaziun y dles usanzas cun d'atres materies
	imparé da conësce tesć de auturies ladines/ auturs ladins	elemënc de leteratöra ladina	operes leterares desvalies	odëi ciôna che é la vijiun de de plü auturies/auturs tesć leterars y biografia de auturs importanc dla Val Badia	imparé da chirí fora i punc d'odüda dles/di auturies/auturs
	valorisé les liëndes ladines sciöche espresciun dla tradiziun orala y dla cultura popolar	liëndes ladines	les liëndes dles Dolomites	analisé la funziun di personaji y le raport danter ëi analisé la funziun instëssa dles liëndes ladines	ester bugn da interpreté les liëndes te n contest storich y sozial
Scrí	cöie adöm ideas, cherié n plann de scritöra, formulé pinsiers y scrí le test final	fases dl prozes da scrí	liëndes ladines	porvé da scrí na liënda en analogia cun les liëndes ladines planifiché danfora i vari da fá por rové a n bun resultat final	les/i scolares/scolars dess imparé da se organisé tignin ite ince n cer'tëmp
	lauré fora tesć, i scrí inant y i mudé	elemënc de composiziun de n test	argomënc desvalis scritöra creativa	lauré a na manira creativa sön tesć cörc o sön perts de tesć imparé da scrí na poesia	manajé strotöres y frases plü complexes

	<p>trá adöm i punc essenziai de n test plü lunch</p>	<p>carateristiches dl ressümé</p>	<p>tesc desvalis</p>	<p>scrí fora les parores plü importantes por vigni paragraf chirí sinonims por chëstes espresciuns scrí n ressümé zënza odëi le test</p>	<p>Imparé da scrí n ressümé cun parores y espresciuns che ne sides nia chëres dl test original</p>
	<p>se eserzité tles formes desvalies dl'espresciun scritta</p>	<p>carateristiches de tesc espressifs/ creatifs, tesc informa-tifs y descritifs</p>	<p>tesc leterai desvalis etimologies, toponims, parores imprestades, neologisms</p>	<p>analisé i tesc por determiné i elemënc che caraterisëia la sort de test porvé da scrí na te sort de test eserzizi lessicai, adoré i dizionars ladins</p>	<p>imparé da lauré fora n test leterar cun les carateristiches spezifiches</p>
	<p>scrí i tesc se tignan ales regoles morfosintatiches y ortografiches</p>	<p>regoles gramaticales</p>	<p>Traduziuns a nivel B1 por l'ejam de Ladin Regoles de gramatica y grafia gramatica comparada: > Heidi Runggaldier: Das Verb > Heidi Runggaldier: Determinanten und Pronomen</p>	<p>Confronté certi aspec gramaticai di lingac insigná te scora etimologies, toponims, parores imprestades, neologisms</p>	<p>alzé fora formes tipiches ladines ester bugn da adoré les regoles de gramatica y grafia</p>

<p style="text-align: center;">Cultura ladina</p>	<p>se dé jō cun le lingaz, la storia, la leteratōra y la situaziun sozio-economica dles valades ladines</p>	<p>i ladins dles Dolomites inier y incō</p>	<p>conescēnza dl lingaz ladin</p> <p>argomēnc desvalis:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ i parcs naturai tla Ladinia, imparé inoms dla fauna y dla flora tles Dolomites ▪ storia: <p>L'Eté da Mez,</p> <p>personaji importanc dl'Eté da Mez, les mineores de Fursil, i ciastí dla Ladinia</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ leteratōra <p>la leteratōra tla Val Badia y publicaziuns importantes dla Ladinia</p>	<p>autovaluté le nivel de lingaz arjunt cina chiló</p> <p>analisé la situaziun storica dles valades ladines damanada</p> <p>inrescides y aprofondimēnc sura argomēnc storics</p>	<p>i elemēnc de storia teritoriala vëgn ince tratá cun la colaboraziun dla materia de <i>Geschichte</i></p>
--	---	---	--	--	---